



دانشگاه گیلان

واحد پردیس بین‌الملل

پایان نامه کارشناسی ارشد

(عنوان)

بررسی عوامل موثر بر واگذاری (برون سپاری) بندر آستارا در راستای اصل ۴۴ قانون اساسی به بخش خصوصی

از

دانشجو: فرهاد منتصر کوهساری

استاد راهنما: دکتر سیدمحمد نوع پسند

شهریور ۱۳۹۱



اجرای این پایان نامه مورد حمایت مالی سازمان بنادر و دریانوردی قرار گرفته است و سازمان به عنوان تنها مرجع حاکمیتی کشور در امور بندری، دریایی و کشتیرانی بازرگانی به منظور ایفای نقش مرجعیت دانشی خود و در راستای تحقق راهبردهای کلان نقشه جامع علمی کشور مبنی بر "حمایت از توسعه شبکه‌های تحقیقاتی و تسهیل انتقال و انتشار دانش و سامان‌دهی علمی" از طریق "استانداردسازی و اصلاح فرایندهای تولید، ثبت، داوری و سنجش و ایجاد بانک‌های اطلاعاتی یکپارچه برای نشریات، اختراعات و اکتشافات پژوهشگران"، اقدام به ارایه این اثر در سایت SID می‌نماید.



## چکیده

در حال حاضر سازمان‌ها در سراسر جهان به دنبال تکنیک‌ها و روش‌هایی برای حفظ و توسعه مزایای رقابتی خود هستند. موضوع آزادسازی و خصوصی‌سازی از مقوله‌های مهم در ادبیات اقتصادی است که به منظور بهبود کیفیت خدمات و محصولات، کاهش هزینه و زمان تولید، تمرکز بر روی مزیت‌های اصلی رقابتی و به طور کلی افزایش اثربخشی سازمان، اقدام به خصوصی‌سازی فعالیت‌های خود می‌نمایند. شرکت‌ها و موسسات دولتی و خصوصی را می‌توان به طرق مختلف خصوصی نمود. این روش‌ها شامل انتقال صد در صد مالکیت شرکت و یا انتقال قسمتی از مالکیت و یا عدم انتقال مالکیت و فقط خصوصی نمودن نحوه اداره سازمان یا شرکت است. برون‌سپاری در سال‌های اخیر خود را به عنوان یکی از این رویکردها و راه‌حل‌ها معرفی کرده است که هر روز دامنه وسیع‌تری به خود می‌گیرد، به طوری که نه تنها دولت‌ها بلکه بخش خصوصی کشورها نیز از این رویکرد استقبال گرمی به عمل آورده‌اند. تصمیم‌گیری برای برون‌سپاری از جمله مسائلی است که باید کلیه ملاحظات سازمانی، موارد پیش‌نیازی و شرایط آمادگی سازمان و مراحل بکارگیری و مدیریت و کنترل فرآیند در مورد آن در کانون توجه قرار گیرد. متغیرهای خصوصی‌سازی در این تحقیق با توجه به متغیرهای شناسایی شده در تحقیقات داخل و خارج کشور که بر اساس شرایط بومی‌سازی شده و در کنترل و دسترس پژوهشگر بوده و با ماهیت بنادر همخوانی داشته شامل سه متغیر اقتصادی، نهادی-سازمانی و مدیریتی-اجرایی بوده که در این پژوهش مورد بررسی قرار گرفته است. بنابراین در این پژوهش در پی آن هستیم که عوامل مؤثر در واگذاری بندر آستارا به بخش خصوصی (برون‌سپاری) را با استفاده از قرارداد «ساخت، بهره برداری و سپس واگذاری» را مورد بررسی قرار داده، معنی‌دار بودن رابطه، میزان و اولویت هر یک عوامل سه گانه اقتصادی، نهادی-سازمانی و مدیریتی-اجرایی و مولفه‌های آنها را بر واگذاری (برون‌سپاری) بندر آستارا مورد بررسی قرار دهیم. روش مورد استفاده در پژوهش حاضر توصیفی-تحلیلی، دارای ماهیت پیمایشی و از نوع کاربردی است که از لحاظ زمانی یک پژوهش عرضی یا مقطعی است. جامعه آماری مورد نظر این پژوهش، مجموعه کارشناسان و مدیران "پرسنل ستادی سازمان بنادر و دریانوردی در تهران" و "اداره کل بنادر و دریانوردی استان گیلان- بندرانزلی" که در واگذاری (برون‌سپاری) بندر جدید التاسیس آستارا دخیل بوده‌اند می‌باشد، ضمناً روش نمونه‌گیری پژوهش حاضر روش نمونه‌گیری تصادفی ساده است. برای جمع‌آوری داده‌های موردنیاز این تحقیق و به منظور اندازه‌گیری متغیرهای مدل، از ابزار پرسشنامه استفاده شده است. باید عنوان نمود پرسشنامه متغیر عوامل مؤثر بر برون‌سپاری مربوط به مطالعه پژوهش‌های انجام گرفته در داخل و خارج کشور بوده که به شناسایی متغیرهای اقتصادی، نهادی-سازمانی و مدیریتی-اجرایی و شاخص‌های اندازه‌گیری آنها منجر شده است و پرسشنامه متغیر وابسته برون‌سپاری از مقاله ملوین و فیتزجرالد (۲۰۰۲) استفاده شده است. برای آزمون نرمال بودن نمره متغیرهای به دست آمده از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف استفاده شد که نشان داد فرض نرمال بودن توزیع اکثریت متغیرها برقرار است. به همین دلیل برای آزمون فرضیه‌ها و انجام سایر آزمون‌های آماری از برخی تکنیک‌های آمار پارامتریک بهره گرفته شد که در این پژوهش برای آزمون فرضیه‌ها، از آزمون آماری همبستگی (رگرسیون خطی ساده و سلسله مراتبی با روش توأم و گام به گام و ضریب همبستگی پیرسون (با توجه به نرمال بودن داده‌ها) استفاده گردید. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که رابطه بین متغیرهای اقتصادی، نهادی-سازمانی و مدیریتی-اجرایی و برون‌سپاری بندر آستارا در سطح اطمینان ۹۵٪ معنی‌داری است و متغیرهای مستقل مدیریتی-اجرایی، نهادی-سازمانی و اقتصادی به ترتیب بیشترین تا کمترین نقش و اهمیت را در تبیین واریانس متغیر وابسته برون‌سپاری دارند که این نتایج نیز با استفاده از آزمون همبستگی پیرسون حاصل گردید.

**کلید واژه:** متغیر برون‌سپاری، متغیر اقتصادی، متغیر نهادی-سازمانی، متغیر مدیریتی-اجرایی

## فهرست مطالب

صفحه

عنوان

### فصل اول : کلیات تحقیق

۲	۱-۱) مقدمه
۲	۲-۱) بیان مسأله
۵	۳-۱) ضرورت و اهمیت پژوهش
۸	۴-۱) چارچوب نظری تحقیق
۱۱	۵-۱) اهداف پژوهش
۱۱	۶-۱) سؤال پژوهش
۱۱	۷-۱) فرضیه‌های پژوهش
۱۲	۸-۱) تعاریف مفهومی و عملیاتی متغیرهای تحقیق
۱۲	۱-۸-۱) تعاریف مفهومی و عملیاتی متغیر مستقل
۱۳	۲-۸-۱) تعاریف مفهومی و عملیاتی متغیر وابسته (برون سپاری)
۱۳	۹-۱) قلمرو تحقیق
۱۳	۱-۹-۱) قلمرو زمانی
۱۳	۱-۹-۲) قلمرو مکانی
۱۳	۱-۹-۳) قلمرو موضوعی
۱۳	۱۰-۱) محدودیت‌های پژوهش

### فصل دوم : مبانی نظری پژوهش

۱۵	۱-۲) مقدمه
۱۵	۲-۲) بیان تعاریف، بنیان و اثرات خصوصی سازی در جهان
۱۹	۳-۲) خصوصی سازی در ایران
۱۹	۱-۳-۲) قوانین مرتبط با قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴
۱۹	۲-۳-۲) چشم‌انداز قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴
۲۲	۴-۲) سیاست‌های خصوصی سازی
۲۳	۵-۲) انواع مدل‌های خصوصی سازی
۲۷	۶-۲) الزامات خصوصی سازی در حمل و نقل دریایی
۲۹	۷-۲) سازمان بنادر و دریانوردی، وظایف و مأموریتها

- ۳۲..... ۸-۲ خصوصی سازی در بنادر شمال ایران
- ۳۲..... ۱-۸-۲ اداره کل بنادر و دریانوردی استان گیلان
- ۳۳..... ۹-۲ تغییر در روش های مدیریت بنادر
- ۳۳..... ۱۰-۲ تقسیم بندی نسل بنادر تجاری
- ۳۵..... ۱۱-۲ سیستم مالکیت بندر
- ۳۵..... ۱۲-۲ مدل های خصوصی سازی انجام شده در بنادر کشور
- ۳۷..... ۱۳-۲ مبانی نظری برون سپاری
- ۳۸..... ۱۴-۲ واژه برون سپاری
- ۳۹..... ۱۵-۲ روش های برون سپاری
- ۴۰..... ۱۶-۲ تعریف برون سپاری از دیدگاه اندیشمندان
- ۴۱..... ۱۷-۲ تاریخچه ای کوتاه از برون سپاری
- ۴۱..... ۱-۱۷-۲ مکتب مدیریت علمی خاستگاه شیوه برون سپاری
- ۴۲..... ۱۸-۲ برون سپاری و اقتصاد دولتی
- ۴۴..... ۱۹-۲ رایج ترین مدل های قراردادهای BOT در بنادر
- ۴۴..... ۲۰-۲ روش سرمایه گذاری مناسب بخش خصوصی در برون سپاری آتی بنادر کشور
- ۴۵..... ۲۱-۲ برون سپاری و اقتصاد آزاد (بازار)
- ۴۵..... ۲۲-۲ انواع برون سپاری
- ۴۶..... ۲۳-۲ انواع (سطوح) مختلف برون سپاری
- ۴۶..... ۲۴-۲ عوامل درون سازمانی موثر بر تصمیم برون سپاری
- ۴۷..... ۲۵-۲ دلایل تامین منابع از خارج سازمان
- ۴۸..... ۲۶-۲ فرآیند برون سپاری
- ۴۸..... ۲۷-۲ سیکل فرایند کلی برون سپاری
- ۴۹..... ۲۸-۲ رویکردهای برون سپاری
- ۴۹..... ۱-۲۸-۲ استراتژیک
- ۴۹..... ۲-۲۸-۲ انتقالی
- ۵۱..... ۲۹-۲ برون سپاری استراتژیک
- ۵۲..... ۳۰-۲ برون سپاری و استراتژی های عملیاتی
- ۵۲..... ۳۱-۲ عناصر مدل های برون سپاری

- ۳۲-۲) مدل مفهومی برون سپاری در حوزه های اجرایی ، راهبری و پشتیبانی..... ۵۳
- ۳۲-۲-۱) ساز و کارهای حوزه اجرائی..... ۵۴
- ۳۲-۲-۲) ساز و کارهای حوزه راهبری..... ۵۴
- ۳۲-۲-۳) ساز و کارهای حوزه پشتیبانی (نرم و سخت)..... ۵۵
- ۳۳-۲) مدل تصمیم برون سپاری فعالیت های تجاری..... ۵۶
- ۳۴-۲) برون سپاری و پیمانکاری ..... ۵۶
- ۳۵-۲) قراردادهای پیمانکاری..... ۵۷
- ۳۵-۲-۱) قراردادهای ساخت و اجرا..... ۵۷
- ۳۵-۲-۲) قراردادهای طرح و ساخت..... ۵۷
- ۳۵-۲-۳) قراردادهای مهندسی - خرید - اجرا به صورت کلید در دست..... ۵۸
- ۳۶-۲) اعتماد به برون سپاری..... ۵۹
- ۳۷-۲) برون سپاری و مدیریت زنجیره تامین..... ۵۹
- ۳۸-۲) بازاریابی و برون سپاری..... ۶۰
- ۳۹-۲) نقش مدیریت در موفقیت و شکست برون سپاری..... ۶۰
- ۴۰-۲) پدیده پیمان سپاری فرامرزی..... ۶۲
- ۴۱-۲) فواید برون سپاری (سطح کلان)..... ۶۲
- ۴۲-۲) فواید برای شرکتهای (سطح خرد)..... ۶۳
- ۴۳-۲) تأثیر برون سپاری در توسعه..... ۶۳
- ۴۴-۲) پیشینه تحقیقات انجام شده در سازمانهای مختلف..... ۶۴
- ۴۴-۲-۱) پژوهشهای داخلی..... ۶۴
- ۴۴-۲-۲) پژوهشهای خارجی..... ۶۶

### فصل سوم : روش انجام تحقیق

- ۳-۱) مقدمه..... ۷۰
- ۳-۲) روش پژوهش..... ۷۰
- ۳-۳) جامعه آماری..... ۷۰
- ۳-۴) روش نمونه گیری..... ۷۰
- ۳-۵) حجم نمونه..... ۷۱
- ۳-۶) شیوه جمع آوری داده ها..... ۷۱

- ۷۱-۳ (۷) قابلیت اعتبار و اعتماد ابزار پژوهش.....
- ۷۳-۳ (۸) توزیع و گردآوری پرسشنامه .....
- ۷۳-۳ (۹) روشهای تجزیه و تحلیل داده ها .....
- ۷۳-۳ (۱-۹) بخش توصیفی داده ها (آمار توصیفی).....
- ۷۳-۳ (۲-۹) بخش تحلیلی داده ها (آمار استنباطی).....

### فصل چهارم : تجزیه و تحلیل داده ها

- ۷۶-۴ (۱) مقدمه.....
- ۷۶-۴ (۲) توصیف متغیرهای تحقیق.....
- ۷۶-۴ (۱-۲) توصیف جنسیت پاسخگویان.....
- ۷۷-۴ (۲-۲) توصیف تحصیلات پاسخگویان.....
- ۷۸-۴ (۳-۲) توصیف سابقه کار .....
- ۷۹-۴ (۴-۲) متغیر اقتصادی .....
- ۷۹-۴ (۵-۲) متغیر نهادی - سازمانی .....
- ۸۰-۴ (۶-۲) متغیر مدیریتی - اجرایی .....
- ۸۰-۴ (۷-۲) متغیر برون سپاری.....
- ۸۱-۴ (۸-۲) توصیف مقایسه میانگین سوال های متغیرهای پژوهش .....
- ۸۳-۴ (۳-۴) آزمون فرضیه های تحقیق .....
- ۸۳-۴ (۱-۳) آزمون نرمال بودن نمره های عاملهای به دست آمده .....
- ۸۴-۴ (۲-۳) بررسی آزمون فرضیه اول .....
- ۸۶-۴ (۳-۳) بررسی آزمون فرضیه دوم .....
- ۸۸-۴ (۴-۳) بررسی آزمون فرضیه سوم .....
- ۹۰-۴ (۴-۴) رگرسیون چندگانه به روش های توام و گام به گام.....
- ۹۰-۴ (۱-۴) آزمون رگرسیون چندگانه به روش توام یا ورود مکرر .....
- ۹۱-۴ (۲-۴) آزمون رگرسیون چندگانه به روش گام به گام .....
- ۹۳-۴ (۳-۴) آزمون همبستگی پیرسون.....

### فصل پنجم : نتیجه گیری و پیشنهادات

- ۹۵-۵ (۱) نتایج آمار توصیفی .....

- ۹۵..... (۱-۱-۵) توصیف جنسیت پاسخگویان.....
- ۹۵..... (۲-۱-۵) توصیف تحصیلات پاسخگویان.....
- ۹۵..... (۳-۱-۵) توصیف سابقه کار.....
- ۹۵..... (۱-۲-۵) میانگین متغیرهای پژوهش (میانگین متغیر اقتصادی).....
- ۹۵..... (۲-۲-۵) میانگین متغیر نهادی - سازمانی.....
- ۹۵..... (۳-۲-۵) میانگین متغیر مدیریتی - اجرایی.....
- ۹۵..... (۴-۲-۵) میانگین متغیر برون سپاری.....
- ۹۵..... (۵-۲-۵) میانگین سوال‌های متغیرهای پژوهش.....
- ۹۶..... (۶-۲-۵) مقایسه محتوایی پژوهش حاضر و نتایج پژوهش‌های مشابه انجام شده.....
- ۹۷..... (۳-۵) پیشنهادهای پژوهش.....
- ۹۷..... (۱-۳-۵) پیشنهادهایی مبتنی بر نتایج آزمون فرضیه اول.....
- ۹۸..... (۲-۳-۵) پیشنهادهایی مبتنی بر نتایج آزمون فرضیه دوم.....
- ۹۹..... (۳-۳-۵) پیشنهادهایی مبتنی بر نتایج آزمون فرضیه سوم.....
- ۱۰۰..... (۴-۵) پیشنهادات برای پژوهش‌های آینده.....

## منابع و مآخذ

- ۱۰۱..... منابع فارسی.....
- ۱۰۴..... منابع انگلیسی.....

## پیوستها

### فهرست جداول

### فصل دوم

- ۴۵..... (۱-۲) جدول معیار طبقه بندی و انواع برون سپاری.....
- ۵۸..... (۲-۲) جدول مقایسه مشخصات انواع قراردادها.....

## فصل سوم

۱-۳) جدول محاسبه آلفای کروناخ متغیرهای پژوهش..... ۷۲

## فصل چهارم

۱-۴) جدول توصیفی مشخصات فردی جامعه پژوهش..... ۷۶

۲-۴) جدول توصیفی جنسیت پاسخگویان..... ۷۷

۳-۴) جدول توصیفی تحصیلات پاسخگویان..... ۷۷

۴-۴) جدول توصیفی سابقه کار پاسخگویان..... ۷۸

۵-۴) جدول توصیفی شاخص های میانگین و انحراف معیار جامعه پژوهش..... ۷۸

۶-۴) جدول توصیفی متغیر مستقل اقتصادی..... ۹۰

۷-۴) جدول توصیفی متغیر مستقل نهادی - سازمانی..... ۸۰

۸-۴) جدول توصیفی متغیر مستقل مدیریتی - اجرایی..... ۸۰

۹-۴) جدول توصیفی متغیر وابسته برون سپاری..... ۸۱

۱۰-۴) جدول میانگین سوال های متغیر مستقل اقتصادی..... ۸۱

۱۱-۴) جدول میانگین سوال های متغیر مستقل نهادی - سازمانی..... ۸۱

۱۲-۴) میانگین سوال های متغیر مستقل مدیریتی - اجرایی..... ۸۲

۱۳-۴) جدول میانگین سوال های متغیر وابسته برون سپاری..... ۸۲

۱۴-۴) جدول آزمون کولموگروف - اسمیرونوف..... ۸۳

۱۵-۴) جداول رگرسیون خطی متغیر مستقل اقتصادی با متغیر وابسته برون سپاری..... ۸۴

۱۶-۴) جدول تحلیل واریانس متغیر مستقل اقتصادی با متغیر وابسته برون سپاری..... ۸۵

۱۷-۴) جدول آزمون همبستگی پیرسون متغیرهای اقتصادی و برون سپاری..... ۸۶

۱۸-۴) جداول رگرسیون خطی متغیر مستقل نهادی - سازمانی با متغیر وابسته برون سپاری..... ۸۶

۱۹-۴) جدول تحلیل واریانس متغیر مستقل نهادی - سازمانی با متغیر وابسته برون سپاری..... ۸۷

۲۰-۴) جدول آزمون همبستگی پیرسون متغیرهای نهادی - سازمانی و برون سپاری..... ۸۸

۲۱-۴) جداول رگرسیون خطی متغیر مستقل مدیریتی - اجرایی با متغیر وابسته برون سپاری..... ۸۸

۲۲-۴) جدول تحلیل واریانس متغیر مستقل مدیریتی - اجرایی با متغیر وابسته برون سپاری..... ۸۹

۲۳-۴) جدول آزمون همبستگی پیرسون متغیرهای مدیریتی - اجرایی و برون سپاری..... ۹۰



- ۴-۲۴) جداول رگرسیون چندگانه به روش توام متغیرهای مستقل اقتصادی، نهادی- سازمانی و مدیریتی - اجرایی با متغیر وابسته برون سپاری ..... ۹۰
- ۴-۲۵) جدول تحلیل واریانس متغیرهای مستقل اقتصادی، نهادی- سازمانی و مدیریتی - اجرایی با متغیر وابسته برون سپاری..... ۹۱
- ۴-۲۶) جداول رگرسیون چندگانه به روش گام به گام متغیرهای مستقل اقتصادی، نهادی- سازمانی و مدیریتی - اجرایی با متغیر وابسته برون سپاری..... ۹۲
- ۴-۲۷) جدول تحلیل واریانس متغیرهای مستقل اقتصادی، نهادی- سازمانی و مدیریتی - اجرایی با متغیر وابسته برون سپاری ..... ۹۲
- ۴-۲۸) جدول آزمون همبستگی پیرسون متغیرهای متغیرهای مستقل اقتصادی، نهادی- سازمانی و مدیریتی - اجرایی با متغیر وابسته برون سپاری..... ۹۳

## فصل پنجم

- ۵-۱) جدول میانگین سوال های متغیر مستقل اقتصادی و اولویت شاخص ها ..... ۹۷
- ۵-۲) جدول میانگین سوال های متغیر مستقل نهادی - سازمانی و اولویت شاخص ها ..... ۹۸
- ۵-۳) جدول میانگین سوال های متغیر مستقل مدیریتی - اجرایی و اولویت شاخص ها ..... ۹۹

## فهرست اشکال

### فصل اول

- ۱-۱) مدل مفهومی پژوهش (عوامل موثر بر واگذاری (برون سپاری))..... ۴

### فصل دوم

- ۲-۱) فرآیند ایجاد رقابت در بنادر..... ۳۱
- ۲-۲) چارچوب فرایند کلی برون سپاری ..... ۴۹
- ۲-۳) سیکل فرایند کلی برون سپاری..... ۵۰
- ۲-۴) برون سپاری در حوزه های اجرایی، راهبری و پشتیبانی ..... ۵۳
- ۲-۵) سازوکار مناسب طرح برون سپاری..... ۵۵
- ۲-۶) مبنای تصمیمات برون سپاری فعالیتهای تجاری..... ۵۶
- ۲-۷) مدل مفهومی پژوهش (عوامل موثر بر واگذاری (برون سپاری)) ..... ۶۷

### فصل چهارم

- ۴-۱) شکل پراکنده گی داده ها حول محور رگرسیون متغیر اقتصادی و برون سپاری..... ۸۵

- ۲-۴) شکل پراکندگی داده ها حول محور رگرسیون متغیر نهادی - سازمانی و برون سپاری..... ۸۷
- ۳-۴) شکل پراکندگی داده ها حول محور رگرسیون متغیر مدیریتی - اجرایی و برون سپاری..... ۸۹

## فهرست نمودارها

### فصل چهارم

- ۴-۱) نمودار ستونی جنسیت..... ۷۷
- ۴-۲) نمودار ستونی تحصیلات..... ۷۷
- ۴-۳) نمودار ستونی سابقه کار..... ۷۸
- ۴-۴) نمودار هیستوگرام متغیر مستقل اقتصادی..... ۷۹
- ۴-۵) نمودار هیستوگرام متغیر مستقل نهادی - سازمانی..... ۷۹
- ۴-۶) نمودار هیستوگرام متغیر مستقل مدیریتی - اجرایی..... ۸۰
- ۴-۷) نمودار هیستوگرام متغیر وابسته برون سپاری..... ۸۰

### پرسشنامه پژوهش

### ضمائم

- a..... خروجی جداول SPSS
- k..... آزمون تی تک متغیره
- p..... بندر تازه تأسیس آستارا
- u..... نمونه‌هایی از نتایج خصوصی سازی بنادر در کشورهای مختلف دنیا
- x..... مصوبات هیات وزیران در زمینه ساخت بندر آستارا